

Навчально-науковий інститут права та психології
 Національного університету “Львівська політехніка”,
 доктор юридичних наук, професор,
 завідувач кафедри теорії та філософії права, Заслужений юрист України

МЕТААНТРОПОЛОГІЧНА МЕТОДОЛОГІЯ ПРАВА

© Сливка С. С., 2016

У статті досліджено процес формування метаантропологічної методології права. Розглянуто антропологічний зміст методології, вплив зовнішнього середовища, індивідуальні зусилля у формуванні правової методології права.

Ключові слова: метаантропологічна домінанта методології права, правові установки, правова методологія, антропологія методології, методологічний зріз, закон, макромислення, мікросесвіт.

С. С. Сливка

МЕТААНТРОПОЛОГИЧЕСКАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ПРАВА

В статье исследуется процесс формирования метаантропологической методологии права. Рассматривается антропологический содержание методологии, влияние внешней среды, индивидуальные усилия в формировании правовой методологии права.

Ключевые слова: метаантропологична домінанта методології права, правові установки, правова методологія, антропологія методології, методологічний срез, закон, макромислення, мікросесвіт.

S. S. Slyvka

METAANTHROPOLOGICAL METHODOLOGY OF LAW

The article examines the process of forming metaantropologichnoi right methodology. Consider the anthropological content of the methodology, the impact of the external environment, individual efforts in the formation of the legal rights of the methodology.

Key words: metaantropologichna dominant methodology of law, the legal setup, legal methodology, anthropology, methodology, methodological section of the law, makromislennya, microuniverses.

Постановка проблеми. У юридичній науці постійно здійснюється не тільки пошуки сутності людського буття у праві, а й пошуки візрів життя на власний розсуд. Ці проблеми є вічними і вирішуються вони частково за допомогою дії методології права, яку найкраще сприймати у метаантропологічному вимірі. Йдеться про те, що методологічні домінанти права (*установки, методи, методика*) потрібно розглядати у *буденному, граничному та метаграничному рівнях*.

Тобто за допомогою метаантропології необхідно зрозуміти, що методологія права визначається набутими *правовими установками*, сформованими правовими поглядами, певною точкою зору і взагалі правовим світоглядом, який можна реалізувати за допомогою певних методів, підходів та засобів. Самі правові установки для вибору візря життя без методів не реалізуються, не є дієвими. Але й використання методів потребує певних правил, які іменуються методикою права. Все це здійснюється відповідно до мети антропологічних вимірів: буденне, граничне, метаграничне.

Аналіз дослідження проблеми. Подібних досліджень у юридичній науці не вдалося виявити. Цінними здобутками є наукові праці в галузі загальної методології. Однак у статті використано деякі положення професорів: А. С. Токарської, Т. З. Гарасиміва, М. С. Кельмана, І. М. Жаровської та ін.

Мета статті. Розглянути основну метаантропологічну домінанту методології права – *закон*, який є природним і неприродним. Неприродний закон створює людина, а природний – Бог. зрозуміло, що природний закон є основним, ведучим і слугує абсолютною методологічною установкою правового життя людини.

Виклад основного матеріалу. Природні закони створені підчас творення світу. Кожному дню відповідає певна множина законів, які впливають, доповнюють одне одного і є онтологічними установками для природи і людини зокрема.

Перший день творіння світу породив *множину онтологічних законів світла*.

Метаантропологічні погляди на природу світла впливають з того, що воно є основою Всесвіту, першим суверенним законотворінням Бога, методологією людського права. Закони першого дня і ночі, як первісне світло (яскравість, згасання, зникнення, і в подальшому нескінченне повторення) є таїнством первородства, яке формує первинну основу, будову будь-якої матерії – енергію, зокрема світову енергію. Початок творення світу із світла означає, що воно поєднане із життям і має спільну енергію з мікрочастинами, атомами кисню. Об'єктивна дійсність світла існує незалежно від свідомості людини, оскільки її дихання і біологічний розвиток є незаперечними. Тобто світло, життя (і все, що з ним пов'язано) перебувають в єдиному віртуальному середовищі. Адже фізична теорія кольорів, світлові явища безпосередньо впливають на духовний стан людини, її психіку, настрої, що має значення для формування людського права.

Явища природи суцільного матеріального середовища, програма пояснення цих явищ міститься у теорії хвиль, світла, електромагнітного полі. Корпускулярно-хвильова природа світла доводить, що поперечні хвилі (особливо їх довжина) і кванти мають прояви не у мікро, а макросвіті, де існує нескінченне число ступенів свободи і безтраєкторності, що властиве свободі людини та її творінням. Мікроподії на відміну від макроподій є некерованими. Макроподії утворюють сильне електромагнітне поле, яке впливає на подальші природні процеси, що дає змогу пояснити і сприйняти природно-правові норми.

Філософія сприйняття природно-правових норм є мета антропологічною і впливає з того, що макромислення людини має корпускулярно-хвильову природу. Електромагнітне поле володіє подібною властивістю до природно-правового простору. У цьому просторі наявні явища швидкості, тиску, інтерференції (підсилення й ослаблення хвилі при накладанні одні на одну), дифракції (відхилення хвиль від прямолінійності), дисперсії (розсіювання, спектральний розклад), індукції (виникнення сили), поляризації (впорядкованість в орієнтації) та ін. У природному праві ці явища діють постійно й суцільно, чого не можна сказати про позитивне право. Власне позитивістський погляд на закони світла мало приносить користі філософії права.

Із множини онтологічних законів світла впливають первинні природні закони права, які стосуються сприйняття, свідомості, сили впливу на поведінку людини. Так, людина повинна сприймати закони світла, виходячи з розуміння ефірного природно-правового середовища, яке пронизує свідомість людини і впливає на поведінку і вчинки людини. Звідси й починається застосування природно-правового прямолінійного поширення світла, явище відбивання й заломлення. Адже кожна дія, думка, почуття людини відбивається на загальному природно-правовому стані Всесвіту, суцільно духовно-правовому середовищі. Під яким “кутом” людина випромінює добро чи зло, під таким же “кутом” отримує відповідний квант добра чи зла, який є власним. Аналогічно до різних кутів заломлення кольору (найбільший для червоного, тобто активного) існують різні кути спектральних дій, думок й почуттів людини. В цілому електромагнітна теорія світла, яка замінила корпускулярну теорію, у філософії права репрезентує природно-правовий простір, природно-

правове поле. Поряд з людиною, її діями існує індивідуальна природно-правова оболонка, яка має вплив на оточуюче середовище.

З точки зору фізики, будова матерії здійснювалася під впливом світла протягом **першого дня** творіння світу, а **другий день** було присвячено створенню планет і тверді між ними. В людській уяві природа була поділена на дві частини: небо і земля. Звичайно, для Творця цей поділ умовний, оскільки фактично створено одну природу, один світ, одні закони, одні вимоги без жодної різниці. Появилися основні форми буття матерії, якими є простір і час, тобто *множина онтологічних законів простору і часу*. Утворилася єдність матерії, простору і часу. Цю єдність досліджує класична механіка, в якій детермінантами слугують гравітація, сила, маса, відстань, динаміка, інерція, абсолютний простір і т. д.

Гравітація (від лат. *gravi* – тягар, вага) іменується всесвітнім тяжінням і пояснює динаміку матеріальної точки, доцентрову і відцентрову сили. Йдеться про гравітаційну взаємодію між тілами, яка прямо пропорційна їх швидкості руху та гравітаційні властивості тіл – притягувати одне одного. Для філософії права важливо встановити гравітаційний ефект між двома тілами, властивості й закономірності взаємозв'язку простору і часу з матерією, дослідити зміну стану матеріальних точок під дією механічних сил пояснити причину у динамічній закономірності, причину коливальних та обертальних процесів. Знаючи, що сили завжди виникають парами (дія й протидія), що існують зовнішні і внутрішні сили, що існує зв'язок між силами, які притягують небесні тіла одні для одних і земними силами, які заставляють падати тіла на землю, необхідно вміти застосувати необхідну силу у виконанні онтологічних завдань, поставлених перед людиною, тобто виявляти її обов'язкову роботу.

Неоднозначне трактування в науці простору і часу пов'язано з культурологічним феноменом і змістом цих понять. Адже людина творить “другу” природу у просторі й часі практично на свій розсуд і не завжди адекватно осмислює всесвітні явища природи, не завжди враховує, що майбутнє проектується минулим. У цій культурологічній діяльності людина часто допускає, що вона є загубленою у просторі й часі, а її діяння не враховуються у Всесвіті. Одна із причин такої безпорадної ситуації людини криється у нехтуванні нею природно-правовою просторово-часовою проблемою світобудови.

Простір і час сприяє обґрунтуванню духовної сумісності людей, впливу енергії добра як гравітаційної взаємодії. Саме більша активність однієї людини притягує більше до іншої (доцентрова сила), а лінивість, блудні помисли й дії відштовхує людей (відцентрова сила), оскільки наявний факт відходу від природних норм. Людина часто змінює свою поведінку під впливом дії неприродних норм, навіть встановлених державою. Причиною неправомірної поведінки є нехтування природними вимогами, боязнь падіння авторитету чи суспільного визнання, що є гравітаційним явищем, поверненням у первинний (можливо й онтологічний) стан. Гравітаційна сила поведінки людини полягає в любові до всього сотвореного Творцем, у єднанні людського роду, притяганні одної чесноти до другої як природне явище. Адже добро має субстанцію, до якої повинна тяжіти людина. Навпаки, у злі відсутня субстанція, тому тяжіння до нього не завершується успіхом і не має духовної перспективи та вічної природної сили.

Природна сила людини має правову природу, яка скерована на приборкування душевних неправомірних рухів, то її часто називають душевною силою. Душевна сила існує у трьох вимірах: жадальна (формує почуття любові, мисленнєва (формує віру), дратівлива (формує гнів на різноманітні пристрасті, спокуси), які скеровують людину на творчість, любов, прощення, милосердя і взагалі добро. Від природи немає злої сили. Навіть дратівлива сила скерована на не злопам'ятування над людьми (це протиприродно), а злопам'ятування на зло (це природно), оскільки зла сила поглинає всю істоту людини (тіло, душу, дух). Воюючи із злими неправими навіть невидимими силами, які скеровані на нейтралізацію доброї сили, людина повинна сприймати з належністю у свою адресу докори, приниження, зневагу. Адже сила є наслідком взаємодії двох або більше тіл і завжди появляється зворотна сила (III закон Ньютона). Доцільніше глибше пізнати

такі “вогняні” сили і змінити свою силу для уникнення зворотної, неприродної реакції і робити все згідно своєї сформованої сили. В цілому у всесвітньому просторі існують природні, надприродні сили, які є онтологічними і протиприродні сили, які утворилися деонтологічно. Згідно з цими силами людина має можливість формувати норми.

Динаміку людини у просторі і часі повніше характеризують прискорення. Зауважимо, що прискорення у фізиці існують додатні і від’ємні, що залежить від зростання чи спадання швидкості в заданому, визначеному напрямі. Звичайно, додатне прискорення стосується добрих справ, якнайшвидшого набуття природно-правових компонентів небесного життя. Але прискорення чи сповільнення навіть добрих подій у думках, почуттях є порушенням норм природного права. Людина повинна рухатися без прискорення подій, відчуваючи простір і час. Інша справа з від’ємними прискореннями, які іменуються пристрастями як неприродні рухи душі.

Згідно з законом інерції людина живе у духовному світі природно-правомірно до тих пір, поки в це духовне життя не втрутаються сили матеріального світу – матеріальні турботи, життєві проблеми тощо. Природна схильність до добра, творіння добра без очікування винагород в даний час, правомірно-духовні і спадкові риси та інші фактори дають можливість утримувати людині свої дії, думки й почуття у природному стані за інерцією, проявляючи байдужість до навколишньої дійсності. Але в житті так буває рідко. Життя заставляє бути активним у матеріальному світі, пасивність у ньому позбавляє людину засобів існування. Очевидно, що в такому випадку духовний бік людини, її енергійність повинна бути вищою від матеріального. Вважати, що отримання матеріальних благ є нагородою за високу ступінь духовності, що сили земного світу не стануть силами інерції у духовному світі.

Протягом **третього дня** вода відділялася від суші. Появилася *множина онтологічних законів рослинного світу*.

Рослина в органічному світі займає панівне, ведуче положення, оскільки вона перша із основних груп світу живих організмів здійснює зв’язок законів надр землі, води і небес, є провідником інформації між землею і небом, єдиною із всіх живих організмів отримує органічні речовини із неорганічних. По рослинному організму здійснюється транспортування елементів мінерального живлення, відбувається біологічний кругообіг речовин, в якому інформаційні макромолекули кодують генетичні повідомлення. В цілому клітина рослини не працює без закодованої інформації, така інформація є необхідною, хоча сама рослина її не породжує, а лише використовує. Необхідним природним компонентом рослин є вода. За допомогою кореневої системи, кореневого тиску вода транспортує мінеральні елементи у кожен клітину рослини, тобто є єдиною взаємозв’язуючою системою, в результаті чого вміст води у клітинах рослини доволі більший, ніж у клітинах тварин.

Рослина є головним джерелом енергії (шляхом харчування) для тварини та людини. Зрозумілим стають потреби людського організму у вегетаріанській їжі, компоненти якої становлять основу власної національної кухні. Адже найбільше енергії людина отримує від споживання рослин, вирощених на рідній землі, яка характеризується генетично пов’язаними горизонтами, мінералами й кодами земної інформації, яку споживала людина з дитячого віку.

З появою рослинного світу починається процес життя як біологічне явище, в якому наявні впорядкованість внутрішніх структур, постійні біохімічні перетворення для підтримання процесів власного розмноження з урахуванням законів спадковості та необхідних послідовних змін станів. Фундаментальні закони життя людини впливають із біосинтезу та фотосинтезу. Закони біосинтезу полягають в утворенні життя живих організмів під дією специфічних білків (ферментів, біокатализаторів), які виробляють певні мікроорганізми (бактерії). Людині також необхідні природні каталізатори, які залежить від біохімічних процесів, що відбувається в організмі людини. Особливо це стосується мікроелементів крові, які формують душу людини. Адже у крові людини містяться атоми всіх мінералів. Збалансованість цих атомів залежить від способу життя й поведінки, використання рослинних організмів для нового біосинтезу в організмі людини.

З появою людини на світ природний процес і дивовижна єдність з природою стали досконалими: підвищена роль рослинних організмів в кругообігу вуглекислого газу та кисню біосфери, впорядковано температурний режим людини (перебування у стані термодинамічної рівноваги), оводненість людського організму (також його й кровообіг), мінеральне (вітамінне) живлення клітин людини та інші онтологічні засади свідчать, що людина повинна жити з рослинним світом та використовувати природні зв'язки, природну налаштованість до життя і не зловживати законами природи.

Четвертий день створення світу людина сприймає інколи критично щодо **першого дня** (у перший день лише був початок творення небесних тіл). За допомогою множини онтологічних законів *Сонячної системи* відбулося завершення формування Космосу.

У Всесвіті функціонують єдині закони щодо землі і неба. Таємниці неба породжують таємницю життя людини: все наявне в космосі, мапи зоряного неба. Небесні координати скеровані на розум людини, який породжує в такий спосіб антропологію права. Крім того, людина без енергії Сонця, енергії космосу (аналогічно як без енергії землі) не може жити повноцінно, або взагалі не може існувати. Адже вся біосфера, життя існують завдяки сонячній енергії, корпускулярному випромінюванню. У випадку великої активності цього випромінювання виникають магнітні бурі, які впливають на фізичний стан людини, урожай сільськогосподарських культур, різних епідемій і т.д. Завдяки Сонячній системі здійснюється передача інформації клітинам людського організму. Під впливом іонізуючих випромінювань, ультрафіолетових хвиль виникають різноманітні зміни (мутації), але при їх збільшенні це призводить до захворювання організму.

На зміну епохи енергетики (XX ст.) прийшла епоха магнетизму (XXI ст.) з новим джерелом енергії – сонячна енергія з відкритого космосу (поряд з енергією вітру, води, водневій), тобто енергія ядерного синтезу, яка ґрунтується на відновлюваних технологіях. Тобто людина пристосовується використовувати закони Сонячної енергії у своїй життєдіяльності і викопної енергії (нафта, вугілля, газ) повністю перейти на споживання термоядерної енергії – це основне джерело електричної енергії в майбутньому. Пізнання розщеплення атома призвело до розуміння сили, що освітлюють небеса, розкривають таємницю світіння зірок і застосування цих явищ до будівництва нового двигуна, який працює на невичерпній енергії.

Природні закони Сонячної системи, своєрідний “танець” природи людина використовує у космічній технології для запуску космічних кораблів, штучних супутників землі, космічних станцій.

Логічним продовження творіння світу є поява тваринного світу із відповідними природними законами: **5-й день** – *множина онтологічних законів розвитку природи водо-повітряного простору*. **6-й день** – *множина онтологічних законів розвитку природи наземного простору*. Йдеться про закони екосистеми (єдиний природний комплекс, утворений живими організмами й середовищем їх проживання), які впливають на тварин, їхнє місце у кругообігу речовин й енергії. Дія законів екосистеми поширюється на водойми, ґрунт, атмосферу. Відповідно до цього здійснюється відповідна класифікація тварин: тварини водо-повітряного середовища і тварини наземного середовища. Крім того, тварини живуть у ґрунті, хоча й відносяться до тої чи іншої групи.

На тварин водо-повітряного середовища більше діє сила тяжіння, пристосування органів дихання й руху до густини води й повітря їх температури й відповідна тимчасова міграція. Тварини наземного середовища, незважаючи на їх однорідність відчувають проблему постачання води, її утримування в організмі, коливання температури й атмосферного тиску. У ґрунті проблемою є вміст кисню й надлишок вуглекислого газу.

Тваринне угруповання в екосистемі є споживачами готових органічних речовин, тому його називають гетеротрофами, які утворюють єдність світу.

У тварин водо-повітряного та наземного простору діють закони живородіння та яйцеродіння. Перший випадок характеризується отриманням зародком поживних речовин в материнському середовищі, а у другому випадку зародок розвивається поза тілом матері у відкладених тваринами

яйцях. Відповідно зародок або вільний від зародкових оболонок, після народження, або вільний – до народження (розвиток завдяки поживним речовинам яйця). Це підкреслює наявність різних природних законів розмноження тварин, які повинна використовувати людина у контактуванні з ними.

Поява зародка (особливо запліднення) на світ зобов'язана такій рідкій сполучній тканині (переносить по організму тварини і людини теж) різні речовини) як крові. Кров є прототипом душі і складається з багатьох компонентів, серед яких є мінеральні речовини та вода. Вода породжує живу душу, за допомогою рухомості води здійснюється запліднення, життя (транспортування із кишечника мікроелементів у кожену точку тіла), сила та ін. Припинення рухомості води (а значить й крові) в організмі означає зупинку живучості.

Природні чинники тварин відображаються й проявляють себе у функціях, різноманітних кількісних закономірностях в природі. Адже тварина є залежною змінною величиною від природи. Для кожної такої величини діє одне природне правило, якому підкорена кожна тварина окремо. Тобто кожна тварина виконує напередвизначені функції.

Завершальним етапом творіння світу є поява на **6-й день** людини з новою відповідною *множиною онтологічних законів*, але з урахуванням раніше створених законів. Нові закони є завершальними у світобудові, а людина – коронарним (вінцевим) творінням природи. Коронарність (коронування) людини означає, що вона створена не окремо від природи, а досягнення цього процесу потребує знання не тільки природного, а й надприродного права, а це *мікрокосмос* (мікрокосм), *мікротеос* і *мікросоціум* [Грицанов]. Це означає, що фізична антропологія не тотожна філософській антропології, що заперечує походження людини від мавпи. Так, людина фізично належить до класу ссавців, навіть до гомінідів (родина ряду приматів – пітекантропи, неандертальці та ін.), але мова, розум, безсмертна душа і свобідна воля притаманні тільки людині і поведінка її не категорично пов'язана з оточуючим світом і не керується лише інстинктами. Крім того, коронарність людини полягає в об'єднанні у ній не одного (як у тварин), а двох світів – матеріального (створеного протягом шести днів) і духовного (причому духовний світ людини первинний, хоча створений лише на шостому дні).

Мікрокосмос як світ малих величин (атомів, молекул), а сукупність елементарних частинок (мікроелементів), які були створені протягом шести днів (весь матеріальний земний світ). Без цих частинок не може повноцінно функціонувати організм людини, зокрема її тіло і душа. Хоча весь тваринний світ міститься у людині і вона успадкувала два основних інстинкти: самозбереження і продовження роду, а також подібність організму до вищих тварин, проте тіло людини є унікальним і неповторним творенням. Наявність води в організмі (65% маси тіла людини й 90% плазми крові), різних мінеральних солей у клітинах й позаклітинних рідинах, вплив на організм людини екологічних факторів та інше доводять унікальність коронування людини в космосі і справедливе отримання назви – мікрокосмос. Зокрема, абіотичні (взаємозв'язок з неживою природою – світло, температура, вологість, вітер, повітря, тиск, тривалість дня), біотичні (взаємозв'язок з живою природою – рослинний і тваринний світ), біологічні ритми (циклічні коливання інтенсивності й характеру біологічних процесів), внутрішні ритми (ритм дихання, серцебиття, травлення), “біологічний годинник” (орієнтування в часі), вплив сонячної активності та корпускулярного короткохвильового (електромагнітного) випромінювання, закони збереження енергії в організмі людини, передача спадкової інформації (ДНК, РНК) та багато іншого із біології людини підкоряється законам природи. Тобто тіло людини є коронованим у біологічній системі світу та становить частину мікрокосмосу.

Другий зміст коронації людини відображає *мікротеос* (наявність Бога в людині), елементи надприродного обдарування людини, богонатхнення, наділення природною енергією й силою. Тобто людина є онтологічно релігійною, що відображено у душі як життєвій силі, як образі Божім (можливість богоподібності) і становить органічну необхідність. Для підтримання природного функціонування душі людина повинна постійно вчитися, досягати природні й надприродні закони,

релігійні догмати і т.д. Тим самим збагачувати свою кров надприродними мікроелементами (душа – в крові) для здійснення інтелектуальної діяльності за допомогою мозку, для задоволення потреб розуму, почуттів і волі. Думки, почуття й бажання як види (прояви) душі координує серце, яке міститься у центрі життя людини, є мірилом правомірного чи неправомірного, приємного чи неприємного. Цю функцію виконує совість, яка здійснює суд над вчиненими діями, ніби дає поради щодо подальшої діяльності і взагалі має високе природне й надприродне призначення.

Мікросоціум як об'єднання найдрібніших індивідуальних соціальних програм особистості, їх взаємодії з вищою нервовою діяльністю, духом людини. Це соціальна реальність, внутрішній світ, окремі властивості внутрішнього суспільства, яким володіє особа. Тобто ті процеси, які відбуваються в суспільстві, державі, мають місце у внутрішньому духовному середовищі кожної людини. Тому людина приймає активну участь у формуванні суспільних відносин за власною міркою, оскільки вона є мікросоціум, політичною твариною, має духовну природу. Дух внутрішнього суспільного життя людини сприймається як вища здатність її душі у регулюванні вищою нервовою та психічною діяльністю. Мікросоціальні завдання вищої нервової діяльності і завдання психічної діяльності зводяться до пізнання фізіологічних процесів, що відбуваються у головному мозку (сприйняття, переробка і відтворення інформації, навчання, емоційних і різноманітних поведінкових реакцій) і, відповідно, вивчення роботи мозку, яка проявляється у вигляді уявлень, образів, емоцій, мотивів. Ці завдання виконує й суспільство у великих масштабах, а за допомогою умовних рефлексів мікросоціум пристосовує свою поведінку відповідно до змін зовнішнього середовища, його законів, які відіграють спрямовуючу роль у соціальному прогресі людства.

Людина – єдина жива істота, про яку неможливо здійснити остаточне міркування. Причина полягає у відкритості духу людини. Якщо над тваринами завершився процес творіння, то над людиною – ні. Незавершеність природності людини як космопланетарного феномену впливає із того, що вона народжується з відкритим проектом, тобто є проектувальним творінням, задуманою програмою життя, яку людина повинна здійснити у земному бутті. Зауважимо, що рослинний світ і тваринний світ функціонують чітко до космічного плану розвитку Всесвіту без жодних альтернатив. Людина може брати взірці життя у рослин і тварин, хоча й панує над ними. Але, виконуючи в природі перетворювальну функцію, враховуючи існування у тварин як агресивної, так і альтруїстичної поведінки, людина не повинна переступити законів природи людського життя, бо дух людини відрізняє її від тварини. Подане на перспективу влаштування людини у житті повинно здійснюватися у зв'язку законів природи із законами мислення і соціально-економічними законами. Людина не має можливості відчужити акту свого буття і її завданням є визначити власний проект людяності і здійснити його. Ця проектувальність є завжди в потенційному стані із врахуванням інакшості людини. Тобто людина має можливість бути схожим з іншою людиною дійсністю, але відрізнятися онтологічно, що підкреслює персональний відкритий проект кожного, індивідуальне розуміння права, його методологію.

Відкрите проектування людини має метафізичне (надемпіричне, наддослідне) обґрунтування, що є найвищою потребою людського духу, його законною культурологічною діяльністю. Належність людини до двох світів (тілом до видимого, матеріального, речовинного, а душею й духом до невидимого, духовного, небесного) дає їй можливість бути постійною загадкою, таємницею її сутності й мислення. Глибокий й неповторний внутрішній світ людини однаково є обмеженим до таємниць природи. Однак це не означає, що людина не може здійснювати теоретичні космологічні й онтологічні подорожі і нехтувати метафізичними властивостями, інакше вона наблизатиметься до тваринного світу. Силою слова, думки, почуттів, людина виходить за межі простору і часу у трансцендентний світ, тоді вона стає самотрансцендентною. Саме у самотрансцендентності людина може найбільше наблизитися до звершення, досконалості, розкриття своїх здібностей. Здібності (фізичні й розумові) людини розвиваються згідно з природними законами як сукупність психологічних властивостей, які впливають із чотирьох типів темпераменту (сангвінічний, холеричний, флегматичний, меланхолічний). На основі темпераменту формується метафізичний

характер як сукупність відносно сталих психологічних рис людини, зокрема її вольові якості. Потребує пояснення метафізики такий світ цінностей людини (аксіологічний світ) як обдарованість (природні можливості організму), схильності (потяг прагнення до певного виду діяльності), що має онтологічний статус цінностей, є виявом вільного, розумного, живого і безсмертного духу й душі, що відрізняє людину від тварини.

Цінність людини міститься в її обов'язкові та успадкуванні вічного життя. Онтологічний обов'язок людини випливає з того, що людина за своє життя повинна зробити те, що може (згідно з обдарованістю, талантом) у повній мірі і прийняти (змиритися) те, що не може, що їй здається непотрібним, шкідливим. Справа в тому, що обов'язок людини повинен впливати із космічного завдання, планетарного мислення, з якого не повинен впливати його тягар, а дороговказ, як керманіч у реалізації власного проекту, що в житті називають несінням хреста. Тобто обов'язок людини є брати участь у реалізації абсолютних цінностей (життя, добро, істина), а не безмірному нагромадженні корисливих цінностей (матеріальний світ, який є відбитком людини). У цьому розмежуванні обов'язку провідну роль відіграє совість як його голос та відповідальність.

Відповідальність людини є наслідком її поведінки в діях, думках, почуттях, пристрастях як перед Всесвітом, так і перед іншою людиною, оскільки людина не перебуває в абсолютній самотності і самотатності, а існують фундаментальні взаємовідносини усіх людей у сфері людяності.

Шість днів творіння Всесвіту забезпечує постійний його рух, дію природних й надприродних законів, але тільки створених законів. Нові закони припинили свою появу, тобто настав момент, коли Творець почив від справ своїх. Це **сьомий день**, який триває й досі. Спочатку цей день назвали суботою (ш а б а ш, свято), а потім римські імператори у II – IV ст. н.е. узаконили як неділю (“не ділай”), оскільки в цей день воскрес Ісус Христос. Поява неділі у календарі означає спокій у життєвих справах, свято, де заборонена фізична праця, життєва метушня, що відображено у *земних законах спокою*.

Спокій визначається як стан, момент руху, виключаючи сам рух, шум, метушню й навіть хвилювання. Явище спокою спостерігається у рослин: припинення окремих матеріальних формоутворень, активності фізіолого-біохімічних процесів у зв'язку з несприятливими кліматичними умовами, в результаті чого рослина не росте. У людському житті спокій означає перехід від матеріального світу до безтрепетного погідливого, рівного, смиренного, навіть онтологічного духовного світу. Тобто після різноманітних життєвих справ, пов'язаних із накопиченням матеріальних благ, після різноманітних тривог, блукань, своєрідних війн природні й надприродні закони зобов'язують людину вдатися до внутрішнього спокою душі для вибору шляху добра, пізнання природних тайн, усвідомлення, своєї нікчемності, що має духовне значення.

Спокій земного характеру визначається рівновагою, можливо й балансуванням. Із курсу фізики відомо, що рівновага має місце тоді, коли всі діючі на тіло сили врівноважені, внаслідок чого появляються три види врівноважень: *стійка*, *нестійка* й *байдужа*. Оскільки ми розглядаємо спокій, рівновагу у духовному вимірі, то йдеться про думки, почуття, пристрасті.

Нестійка духовна рівновага (душевне роздратування, тривога, які збільшуються завдяки якійсь причині) – це явище, в якому після малого відхилення від онтологічних духовних норм, людська думка, почуття, пристрасті все більше і більше відхиляються від попередніх норм. Це вже не коливання, а цілеспрямоване прямування до зла, розбалансування, при найменших допущених початкових зусиллях, помилках. Такий неспокійний стан виводить людину на шлях правопорушень у природно-надприродному просторі. Тому правильно використаний недільний день, його закони спокою мають профілактичне значення.

Байдужа духовна рівновага (душевна флегматичність) – це явище, в якому після малого відхилення від онтологічних духовних норм, людська думка, почуття, пристрасті, продовжують перебувати в рівновазі, але у новому положенні. У цьому випадку необхідно в'яснити причину малого відхилення, врахування особистої позиції, оскільки подальше перебування у стані спокою може породжувати духовні антиномії, пов'язані зі зміною положення (позиції) навіть на перший погляд правомірною.

Взагалі у світі постійно панує неспокій, викликаний людською злобою, погонею за матеріальним становищем тощо. Такий неспокій протиставляється допустимому вимушеному спокою, який може виникати у культурологічній діяльності, але з обов'язковим поверненням у стан душевного спокою. Спокій виражає лише відносне відхилення (рух) від онтологічних норм, тому ігнорування відносним спокоєм недопустиме, дотримання його обов'язкове, адже відпочинок не тільки для людини, а й для тварини, родючості землі тощо, є знаком волі макро- і мега-Всесвіту. Тобто явище спокою виконує фізіологічну функцію і дотримання законів спокою – це шанс людини повернутися в онтологічний стан і стати якісною мікроскопією Всесвіту.

Людина не знає правових явищ Всесвіту, хоча сама є мікровсесвітом і підпорядкована всім природним закономірностям. Незнання природних законів породжує корені зла, які пустили коріння у людські серця, в результаті чого людина виконує здебільшого природжені програми поведінки, що притаманно тваринам, забуваючи про повноцінну методологію.

Тобто, крім онтологічних установок множини природних законів, метаантропологічну методологію права визначають відповідні методи та методика. Видається, що у такій методології функціонують такі групи методів: онтологічно-правові, деонтологічно-правові, канонічно-правові, філософсько-правові, конституційні. До метаантропологічної методики слід зарахувати такі функції права як герменевтику онтологічних законів, їх вивчення та обов'язкову реалізацію.

Висновки. Отже, метаантропологічна методологія права у *буденному* вимірі потребує віри у дієвість усіх онтологічних законів природи та їх впливу на людину, відповідно стилю життя та поведінки; у *граничному* вимірі – пізнавальних намагань, а у *позаграничному* вимірі – постійного перебування у ньому. Це власне є алгоритмом формування права взагалі, його методології, що підкреслює винятково складну відмінність права від закону, оскільки антропологічні властивості всіх людей є різні. Тому однакових методологічних стандартів немає.

1. *Всемирная энциклопедия: Философия / главн. научн. ред. и сост. А. А. Грицанов. – М.: АСТ, Минск: Харвест, Современный литератор, 2001.* 2. *Сливка С. С. Проблемы философии права : навч. посіб. / С. С. Сливка. – Вид. 2-ге, переробл. і допов. – Х. : Право, 2015. – 192 с.*

REFERENCES

1. *Vsemyrnaya entsyklopedyya [The World Encyclopedia] : Fylosofyya / Hlavn. nauchn. red. y sost. A. A. Hrytsanov. Mynsk : AST, Mynsk : Kharvest, Sovremennuy lyterator, 2001. 976 p.* 2. *Slyvka S. S. Problemy filosofiyi prava [Philosophy] : navch. posib. / S. S. Slyvka. Vyd. 2-he, pererobl. i dopov. Khar-kiv : Pravo, 2015. 192 p.*